ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVII — Број 209 — Субота, 31 децембар 1955

МИКИ у земљи патуљака

6

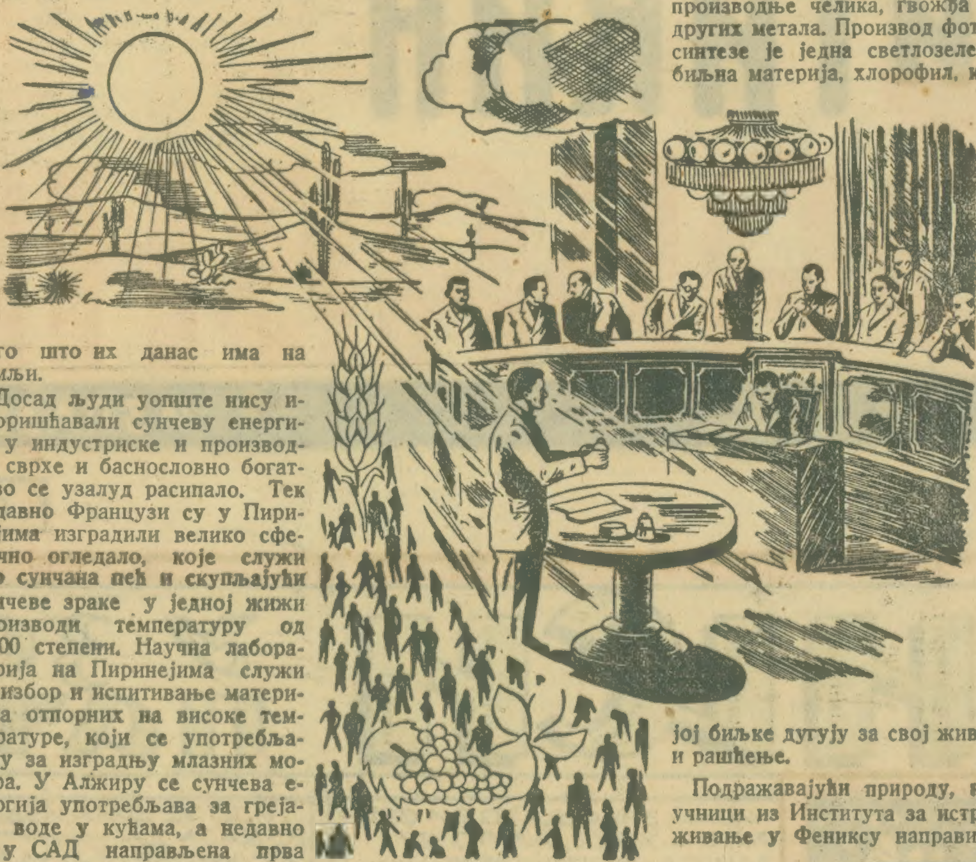

ДАНАС ПРОБЕ — СУТРА МОЖДА СТВАРНОСТ

Шуме парадајза високе 8,5 метара — Дуван висок 7 метара — „Посуде" замењују хектаре земље

И у најцивилизованијим земљама постоје још и данас огромне пусте и безводне области у којима не живе ни људи, ни биљке, ни животиње. Тако се у америчкој држави Аризони, између Сијера Неваде и Стеновитих Планина, простире пустиња коју су још први пионири Дивљег Запада прозвали Долина Смрти, а Индијанци је зову Земља Огња. Пустиња у Аризони је најтоплији и најбезводнији крај на свету. Над њом сунце сија 330 дана у години, а жива термометра у хладу ретко пада испод 50 степени. Но, два пута у години у Аризони се догађа право чудо: једном усред лета, а други пут кад зима у САД бесни највећом жестином. Тада падају плахе кише и за свега седам дана пустиња се претвара у најдивнији цветни врт. Џиновски кактуси, висока зелена трава, бујно жбуње и цвеће свих врста прекрију песковито тле.

Али, живот у Долини Смрти траје само кратко време. Седмог дана киша престаје и кад последња кап воде испари огњено сунце почне да пржи рајски врт. За свега два до три дана оно га претвара у пепелиште.

Ипак, и у овој највећој америчкој пустињи постоје вароши у којима живе људи. Њих је створила несаломљива људска воља. Највећа од њих је Феникс, главни град Аризоне. У том необичном граду окупило се пре кратког времена 700 научника, да на светском конгресу расправља о могућности искоришћавања сунчеве енергије. Грађани Аризоне, чије је једино богатство сунце, озбиљно помишљају да конзервишу тај вечити извор енергије. Конгрес научника је отворио гувернер Аризоне речима: „Није далеко дан када ћемо производити сунце у праху и када ће сунчева енергија заменити нафту и угаљ".

Заиста, научници су у последње време утврдили да сунце у себи крије фантастичне количине енергије, коју ни најсмелија људска машта не би била у стању да замисли. Та енергија сваке године производи за потребе човечанства 200 милиона тона жита и десет милијарди тона дрвета. Индустриска и домаћа горива: угаљ, нафта и гас, уствари су само кондензована и ускладиштена сунчева енергија из преисторије. Упркос огромне потрошње угља, у земљиној утроби још има довољно тог горива за 3.000 година. На сваког од две и по милијарде становника наше планете сунце произведе 200.000 коњских снага енергије дневно. Преведено на језик калорија, ово значи да за сваког од нас сунце произведе 280 милиона калорија дневно, док је за задовољење потреба нашег организма за један дан довољно свега 3.000. За једну секунду сунце проспе енергију за чију би производњу било потребно изгорети 8.000 милијарди тона угља, или извршити експлозију једне милијарде атомских бомби. Земља добија само мали део те енергије. Па ипак, кад би се она заробила и претворила у хранљиве материје, могло би њима да се исхрани 100.000 пута више живих бића него што их данас има на земљи.

Досад људи уопште нису искоришћавали сунчеву енергију у индустриске и производне сврхе и баснословно богатство се узалуд расипало. Тек недавно Французи су у Пиринејима изградили велико сферично огледало, које служи као сунчана пећ и скупљајући сунчеве зраке у једној жижи производи температуру од 2.500 степени. Научна лабораторија на Пиринејима служи за избор и испитивање материјала отпорних на високе температуре, који се употребљавају за изградњу млазних мотора. У Алжиру се сунчева енергија употребљава за грејање воде у кућама, а недавно је у САД направљена прва сунчана батерија, коју чини трака силицијума танка као ножић за бријање. Она производи електричну енергију довољну за преношење људског говора преко телефона.

Главни недостатак свих ових уређаја за искоришћавање сунчане енергије јесте у томе што они не функционишу ноћу и кад је небо покривено облацима. Да би отклонили тај недостатак, научници су уложили огроман напор да пронађу начин конзервације сунчеве енергије. Добити „сунце у праху" значило би ослободити човечанство оскудице и сталног страха да ће пресахнути извори енергије на земљи. Такву чудесну операцију, која на први поглед изгледа невероватна, свакодневно врше биљке које се налазе свуда око нас. Она се зове фотосинтеза. Путем тог хемиског процеса, сунчева енергија се гомила у лишћу и стабљикама биљака, без повишења њихове температуре, и касније, кад се укаже потреба, служи биљкама за исхрану или као гориво. На тај начин биљке произведу просечно 300 милиона тона материја на дан, што је 1.500 пута више од укупне светске производње челика, гвожђа и других метала. Производ фотосинтезе је једна светлозелена биљна материја, хлорофил, којој биљке дугују за свој живот и рашћење.

Подражавајући природу, научници из Института за истраживање у Фениксу направили су недавно један апарат који омогућује вештачку фотосинтезу. Он је много економичнији од биљака, пошто претвара око 30 до 40 отсто добијене сунчеве светлости у хлорофил, док биљке искоришћују само један отсто сунчевих зракова. Цео свет очекује од научника одговор на питање: да ли ће ускоро доћи дан када ће се у фабрикама производити биљна храна?

Учесници светског конгреса у Фениксу дали су потврдан одговор, и поред тога што је вештачка фотосинтеза још сувише скупа и неекономична. Експерименти у Аризони дали су у последње време сјајне резултате. У џиновским саксијама, које не садрже ни трунке земље, произведене су помоћу вештачке фотосинтезе шуме парадајза високе 8,5 метара, у којима на једном квадратном метру израсте 43 пута више воћа или поврћа него у баштама. У суду од свега десет квадратних метара површине, пред очима задивљених научника израстао је за свега недељу дана кромпир, за чије би сазревање под досадашњим природним условима било потребно два месеца и три хектара земљишта. Најзад, дуван у Фениксу висок је седам метара.

Штампарија на точковима

Лондонски лист „Тајмс" има једну покретну штампарију која је монтирана на два велика камиона, укључујући ту и ротациону машину. На трећем камиону налази се радионица за оправке, а у његовој приколици смештени су електрични дизел-генератори, који снабдевају целу штампарију са довољно електричне струје. Има и четири камиона са емисионим и пријемним радио-апаратима. Ова покретна штампарија штампа новинске чланке које јој шаљу уредници с других камиона, који могу да буду удаљени и по 50 километара од слообслагачких машина. То чине помоћу телепринтерских уређаја. У овој штампарији за један сат може да се отштампа 12.000 примерака листа.

ЛЕК ЧЕРИЈАКОС

Черијакос је средњовековни лек који се састављао по старим фармакопејама из 60 разних лекова. Познат је још од Митридата (113—63 пре наше ере), понтског краља. Имао је опојно дејство, а садржавао је углавном опијум.

ПОДМОРНИЦЕ ПРИРОДЕ

Дуг период је морао протећи од првих почетака живота на земљи до појаве првих сувоземних животиња. За време ове чисто водене фазе, дисање се обављало непосредним упијањем кисеоника раствореног у води. Кисеоник је тада, код мањих организама, пролазио кроз опну којом су они били обавијени, или је, код већих животиња, кружио заједно с водом кроз тело. Виши ступањ била је појава специјалних дисајних органа, шкрга. Али, опипљивих доказа о току тог развоја немамо, јер прве стене с фосилима потичу из каснијег доба, камбријума, кад су већ многе животињске врсте „напустиле" воду, постале сувоземне и удисале кисеоник као саставни део ваздуха. И мада се водено и сувоземно дисање у принципу не разликују, потребан је друкчији састав тела за свако од њих.

Уколико је време даље одмицало, све више животиња прелази на копно, што значи да већ имају плућа или одговарајуће органе за дисање. А кад су се неке потпуно или делимично вратиле животу у води, њихов организам морао се прилагодити новим условима да би и даље био у стању да узима кисеоник из ваздуха. Јер, точак еволуције не може се окренути назад: на шкрге се више није могло вратити. То прилагођавање веома је разнолико, што се на слици види.

Кад је човек изумео прва гњурачка звона и прве подморнице, он је, слично воденом пауку, носио са собом залиху ваздуха, а враћао се на површину кад би је утрошио. Затим је дошао „сноркел", апарат с једном цеви која се могла избацити на површину и кроз коју је довођен свеж ваздух, или су избацивани гасови развијени у моторима. У томе, као и код многих других проналазака, човек је „заостао" за природом, јер је свуда око њега било животиња које су одавно „решиле проблем" како да узимају атмосферски кисеоник и кад су потпуно загњурене у воду.

ЈЕДНО СТАРО ПИСМО

— из туђине —

У новосадском „Србском Дневнику“ број 13 од 2 августа 1852 године изишао је допис из Лондона једног младог Сремца („П. С. из села В.“). Тај допис уредник „Србског Дневника“ пропратио је следећим речима: „Он је већ прошао кроз горњу Мађарску, Ердељ, Чешку, Италију, Швајцарску, Галицију, Пољску и Француску. Говори словачки, пољски, немачки, латински, влашки, мађарски, талијански, француски и енглески, а у својој 22-гој години возраста обрео се у Лондону и отуда послао писмо“. Оно у изводу гласи:

„Ја сам засад у Лондону, у доброј служби, код једног фабриканта, код кога у фабрици 700 посленика раде, 30 писара има, 7 рачуноводитеља, једног главног књиговодитеља, 10 канцеларијских служитеља, и једног кога посла ради на пут шиље, и тај сам ја. Ја сам у пословима други чиновник. Главног књиговодитеља плата је 350 фунти штерлинга, а моја је плата 300 фунти штерлинга (три хиљаде форината сребра) годишње.

Познат ће вам бити Поповић живописац, он је овде у Единбургу у Шотландији обитавао, ја као Србин често сам га поодио, за 1½ сат на парни коли отидем к њему. Мој незаборављени земљак умре 2-ог априла и с неколико суза из ока његовог остави ме овде самог саморанoг Србина. Ја сам га при погребу пратио, и над гробом сам на енглеском језику слово говорио. Јуче сам му гроб поодио и свагда ћу га поодити, докле се год у његовој околини налазим. Мој незаборављени земљак Поповић опет је срећан, његов србски гроб Србин пооди! Али — али, оће л' Србин мој гроб поодити.

Опростите што вам више што не могу писати, јербо сам послом јако обтерећен, да немам кад у радни дан но само недељом, и то крадом, да ме не би нико опазио, јер би иначе морао 50 форината сребра казну платити. Кад когод само у руку перо за писање узме, или пева, или што ради, ако га ко опази ,мора казну платити. Тако се овде строго недеља празнује, као што се нигди у кристијанству не празнује. Иначе немају никакви други празника. Поште, апотеке, све је затворено. Сваки код своје куће седи те чита библију. Облигације ,квите ,или буди каква писма која су у недељу писана за неважна проглашена су, изузимајући у смртном случају. Ни коња, ни кола не сме се на сокаку видети. Свакиј своје уморно тело у свету недељу одмара. Ја налазим сасвим упутно, јер нигди се тако пријежно не ради, као овде у Енглеској, свакиј без изјатија с највећом вољом празнује свету недељу. Напротив пак, овде нема блау Монтаг-а, као што има по другим државама. У недељу у вече скину се свечане аљине, а у понедељак у јутру у 5, у 6 сати посао се зачиње. Јунија тридесетог полазим у Колумбију, а одатле у Невиорк. Месеца јануарија доћи ћу опет у Енглеску“.

У истом броју „Србског Дневника“, поводом тог дописа, повела се полемика ко је био тај живописац Поповић. Сликар Димитрије Аврамовић написао је да је по његовом схватању у допису младог Сремца погрешно наведено презиме и да ће то најпре бити Петровић (Павле), за кога каже: „Живописац кои е пре неколико година у восточној Индији живио, и кои се по Француској и Енглеској бавио“. Из једног писма Павла Петровића-Темишварца, које је написао из Хонгконга, 29 октобра 1850 године, види се да је он „због здравља“ морао оставити Кину. После тога изгубио му се сваки траг. Ко је, уствари био живописац, Поповић кога помиње млади Сремац у свом допису најлакше би се могло сазнати кад би се проверило у протоколу умрлих у Единбургу под датумом од 2 априла 1852 године. Тако би се тачно сазнало како се звао тај наш сликар.

Ко рано рани две среће граби

Народ из искуства зна да сви они који рано лежу и рано устају имају боље здравље, крепкији су и боље се осећају него они који обратно чине. То народно мишљење дошло је до израза и у народним пословицама: Ко рано рани, двије среће граби; Ко рано устаје, никад се не каје; Ранораниоц и доцнолегалац кућу тече, итд.

Постоје и приче о многим знаменитим људима који су рано легали и рано устајали. Тако се прича да је филозоф Емануел Кант устајао врло рано. Он је највише волео да ради зором, а увек је био чио и здрав и дочекао је дубоку старост. И композитор Менделсон је увек ранио. Он је први у кући устајао, обично у четири изјутра, па је читао или писао до девет сати, а онда је ишао у своју канцеларију, где је радио до четири после подне. Вече би посветио својим домаћим пријатељима. Славни ботаничар Лине био је велики пријатељ реда. Код њега је свака ствар имала своје место, за све је било одређено време и све је имало своју меру. Лети је редовно устајао у три часа ујутру и радио, што се каже, до умора. И он је доживео старост; умро је у 72 години. Славни пољски војсковођа Тадеуш Кошћушко, док је био кадет, везивао је руку једном узицом чији је крај био у ходнику, те га је посилни морао будити свако јутро око три сата, на тај начин што је трзао узицу. Има још доста оваквих примера, а многи су се и лично уверили да су били расположенији и орнији за рад кад су рано легали и рано устајали.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Шта је аутопортрет?

Аутопортрет је уметнички рад на коме је уметник остварио свој властити лик на платну, цртежом или га је израдио у гипсу, бронзи итд. Аутопортрет може бити израђен с лица или у профилу. Талентовани Алберти једном је духовито рекао: „Нарцис је зачетник сликарства од тренутка кад је запазио свој лик на површини воде и пред лепотом свога лица уздрхтао“.

У делима стручњака помиње се да најстарији аутопортрет потиче из Египта, из 2550 године пре наше ере. Тај аутопортрет нађен је у гробу Птах Хотепа, код Сакаре. Вајар је приказао сам себе како седи на лађи и моделује такмичење веслача. Навео је и своје име: Нианкх Птах. Али, ово није једини аутопортрет у старом Египту. Радили су их и други уметници, а постојали су аутопортрети и код старих Грка, о чему говоре стари писци Плиније и Плутарх. Плутарх прича да је славни грчки вајар Фидија 438 године приказао себе на штиту богиње Атине. Исто тако, ни Фидија није био једини аутопортретиста у старој Грчкој. Из 835 године потиче аутопортрет златара Волвинуса, који је он израдио у цркви св. Амброзијуса у Милану, а своје аутопортрете радили су и други: мајстор Матео (1180), Петер Парлер (1392), итд.

У периоду Ренесансе аутопортрет се нагло развија и њега раде готово сви знаменити сликари, и то не само у Италији, него и на северу Европе.

Познати сликари браћа Ајк уносе своје ликове у своје композиције, а Басано (1510 до 1592) насликао је себе у кругу своје породице. Многи сликари при изради икона приказују себе у лику светаца. Чест је то случај са св. Луком. Било је случајева да уметници себе идеализирају у аутопортрету. Тако је Ботичели (1445—1510) био доста неугледан, али је себе приказивао као креситог младића. У историји аутопортрета, међу најпознатија дела те врсте спадају она која су израдили: Тицијан, Рафаело, Тинторето, Леонардо, Рембрант, Дирер, Гоја, Сезан итд. Аутопортрете су радили и други сликари поготову у новије време, код свих народа, па и код нас.

ШТА ЗНАЧИ РЕЧ УЛАН?

Улан на татарском значи храбар. Улани су били војници-копљаници у коњици старе руске, аустриске и немачке војске. Кад су ишчезли, неки пукови су по традицији задржали то име, мада нису били наоружани копљима. Стари улани имали су и оклоп.

ИПАК ПОСТОЈИ ПТИЧЈЕ МЛЕКО

Птичје млеко је име ливадасте пролећне и летње биљке ковице, која има велик број малих, наоколо поређаних белих пругастих листова, широких до осам милиметара. Може да порасте и до 30 сантиметара у висину.

ЗА ШТА СЕ СВЕ УПОТРЕБЉАВА ПЧЕЛИЊИ ВОСАК?

Пчелињи восак познат је сваком. Он је тамножуте до мркосиве боје. Доста је пријатног мириса. Пчеле га луче у облику листића, а служи им за изградњу саћа у коме гаје под младак и смештају залихе хране. Ако га ставимо на хладно место, постаје крт. Али, чим га узмемо у руку он омекша. Топи се на 60 степени Целзијусових. Употреба пчелињег воска је разноврсна у индустрији и медицини. Тако се употребљава за прављење свећа, воштаних фигура, вештачког цвећа, за припремање лековитих масти и мелема, за израду воштане хартије, за чишћење паркета итд.

КОЛИКИ ЈЕ ТИХИ ОКЕАН?

Тихи или Велики Океан заузима простор од 180 милиона квадратних километара. Он је по површини већи него сви континенти и острва заједно. Запремина му је шест пута већа од запремине свих континената, тј. од њихових делова који се налазе изнад морског нивоа. Средња дубина овог цин овског океана износи 4.300 метара, а код Филипинских Острва он је дубок 10.793 метра.

Први Европљанин који је препловио Тихи Океан био је Фердинанд Магелан (1480—1521). То је било 1521 године. Најважније саобраћајне линије на овом океану полазе из Сједињених Америчких Држава и Канаде према источној Азији и Аустралији. Од целокупног светског саобраћаја на Тихи Океан отпада 18%.

Трагом пантера

Најчувенији француски ловац на дивље звери, пантере и лавове, Марсел Претр, вратио се недавно из Африке и изнео своје најузбудљивије доживљаје.

Ловци никад не знају шта их чека. Често се догађа да трагају за једном животињом, а иза окуке или из неког жбуна искочи друга, коју су најмање очекивали. У афричком честару најнепријатнији је сусрет с пантером, крволочним „жабом", при чијем спомену задрхти сваки урођеник. Зову га још и леопард. Дугачак до два и по метра, ненасит месождер, пантер је најбржа звер Африке. Он је већ за вратом своје жртве, с канџама у њеном телу, пре но што га она и примети. Његовој смелости и свирепости нема граница. Чак и усред дана упада у села и коље стоку, а неки пут не преза ни од тога да се увуче у кућу и да однесе дете. Пантер је утолико опаснији што изванредно плива, тако да ни највеће реке не претстављају за њега препреку.,

Са златножутим крзном пропшараним црним мрљама, округлом главом и крупним блиставим очима, пантер је прави демон прашуме. Срели смо се много пута. Њега нико не лови, јер је сувише опасан. Од пантера се и најбољи ловци само бране, пуцајући чим га примете. Једно вече подигли смо логор на обали велике баре загађене милионима комараца, који су немилосрдно сисали крв из наших уморних тела. Изненада, мој пријатељ Малисар показа прстом на два пламена ока која су нас мотрила из мрака. .

Звер је рикнула и поскочила

— Пантер! — рече он тихо. Одмах сам окинуо. Звер је рикнула и поскочила. Један млад и неискусан ловац појурио је за њом. Упркос нашег задржавања и упозоравања, са џепном лампом у руци, он је крчио себи пут све дубље у џунглу, идући за крвавим трагом пантера. Хтео је по сваку цену да дође до драгоценог крзна. Страховали смо за њега.

При светлости ватре, стари црнац Бодо причао нам је о пантеру. Он је тако свиреп да није задовољан док не распори своју жртву. Пантер убија из обести, а не из потребе за храном. Многи сматрају да је јачи и од лава. Он је у стању да се успуже уз дрво до висине од 40 метара, с пленом у чељустима који је три пута већи од њега. Црнци, који га мрзе из дубине душе, хватају га у нарочитим јамама и убијају копљима. И тешко рањен пантер претставља опасност за ловца, јер још и тада може да убије више људи.

Прошла је поноћ а наш млади пријатељ се није враћао. Сви смо ћутали, а Малисар је пребацивао себи што га силом није одвратио од његовог безумног подухвата. Више се никада није вратио. Потера која је у рану зору кренула за њим ишла је неколико километара по крвавом трагу. Затим је трага нестало. Пакао џунгле затворио се над још једном трагедијом.

Осветио сам младог ловца

После неколико дана осветио сам младог ловца. Док смо ловили антилопе, учини ми се у магновању као да је муња блеснула изнад моје главе. Окретао сам се на све стране, али не видех ништа. Пиљио сам у сваки жбун, с пушком на готовс. Узалуд. Осећао сам се нелагодно; страх је почео да ми се увлачи у кости. Хтедох да викнем. Чинило ми се да су ми тренуци избројани. Неочекивано, нешто ме присили да дигнем главу. Пантер се њихао на једној танкој грани изнад мене и оштро ме мотрио. Скупљена тела и главе увучене у рамена, био је спреман за скок. Када сам опалио, био је већ у ваздуху. Извио се, преврнуо неколико пута као лопта и пао на десетак метара од мене. Био је смртно погођен.

Док сам превртао његово крваво тело једном руком, осетио сам страховит бол у кажипрсту друге, коју сам неопрезно ставио у бусен траве. Отровна шкорпија висила је на прсту са жаоком у кожи. Отргао сам је и појурио ка амбуланти, мислећи на смртну опасност која ми је претила. Да ли ћу стићи на време? Да ли ће у амбуланти имати серума против уједа шкорпије? Знао сам да се после два сата умире у највећим мукама. Крвав, знојав, без пушке и исцепане кошуље, стигао сам после пола сата у амбуланту. Имао сам срећу. Било је још серума. Тада сам се зарекао да више никад у Африци нећу ставити руку у траву или жбун, на стабло или пањ, и да нигде нећу сести пре но што више пута прегледам то место. Док сам се тресао од реакције серума, урођеници су ми причали да постоји још један лек против уједа шкорпије. Треба рану помоћу оштрог ножа дубоко засећи, на живо месо ставити пушчани барут, а затим га запалити. Болови су паклени, од њих се губи свест, али живот се може спасти.

Борба питона и пантера

Једне ноћи стари Бодо приредио ми је сурову шалу. Рекао је да хоће да испроба моју храброст. Везао ми је за ногу канап дугачак десетак метара, а за други крај канапа причврстио је комад меса. Затим је месо изнео из собе и оставио га пред колибом. Врата су била отворена. Рекао ми је да мирно спавам и сео је уз моје узглавље. Неочекивано, усред ноћи, осетио сам како ме нешто силовито вуче. Викнуо сам и поскочио бунован. Али, још пре но што сам стао на ноге, Бодо је истрчао напоље. Појурио сам за њим и имао сам шта видети. Страшни пантер држао је у чељустима комад меса и претећи режао на нас. Уствари звер је била уловљена. Није нам било тешко да је дотучемо, али читаву недељу дана после ове „шале" није могао да ми се поврати сан. Црнци су ми после тога причали да само најхрабрији међу њима лове пантере на овај начин.

Два највећа непријатеља афричког пантера су питон и мајмун циноцефал. Упркос свог лукавства, снаге и еластичности, пантер не излази често као победник из тих двобоја на живот и смрт. Видео сам својим очима кад је један пантер зграбио младунче циноцефала. Али, готово у истом тренутку, два крупна мајмуна била су му за вратом. За непуну секунду један га је преклао, а други му је распорио трбух.

Другом приликом присуствовао сам борби између џиновског питона и једног од највећих пантера које сам видео у животу. У афричкој џунгли то нису тако ретки призори, али овај ми је остао незабораван. Змија се обавила више пута око тела звери и покушавала је да је угуши. За то време разјарени пантер је зубима и канџама секао њену глатку кожу и кидао комад по комад меса. Џунгла је занемела. Као да су се сва жива бића била притајила да посматрају ову дивовску борбу. Не знам колико је то дуго трајало. Пришао сам на метар-два од крвавог попришта, али ни пантер ни питон нису ме приметили. Осећао сам се као судија на рингу. Нисам баш био сигуран на чијој су страни биле моје симпатије, али ми се чини да сам желео да питон изађе као победник. Најзад, чуо сам страховит урлик и крцкање костију. А тада је змијино вијугаво тело почело да се одмотава. Пантер је био мртав, с преломљеном кичмом. Као да је хтела да се одмори, змија се опружила целом дужином. Била је непомична. Покидана и рашчеречена, и она је била мртва. У двобоју најјачих није било победника.

Сутрадан, прошао сам крај крвавог разбојишта. Није било више ничега, осим неколико оглоданих костију. Било ми је јасно да су хијене те ноћи славиле гозбу.

Скок лава на камион

Хијена је најодвратнија афричка животиња. Њено језиво церекање у тами ноћи потсећа на лудачки кикот. Оно почиње једним ниским тоном, који постаје све виши, док се не заврши продорном писком. Ништа на свету не задара тако као хијена. То долази вероватно од тога што се храни искључиво лешинама и трулим месом. Хијена има грозну, велику главу и снажне предње ноге, лукава је, подла и свирепа. Она је ноћни лешинар и често краде црначку децу. Упркос својој снази, плаши се отворене борбе, али се ипак догађа да нападне усамљену животињу или човека.

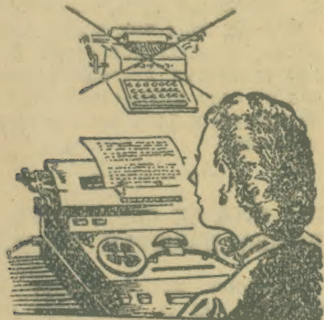
Кад смо се селили из нашег логора, доживео сам још један трагичан призор којима обилује афричка џунгла. Као да се у том зеленом паклу, у коме све врви од живота, не умире природном смрћу. Закон јачег, убиство, злочин на сваком кораку. Пробијали смо се камионом кроз честар. Наш кувар, који се налазио на задњем крају камиона, поче изненада да виче. Мислећи да је дечак нешто заборавио, возач је зауставио кола. Имали смо шта видети. Огроман лав муњевито је скочио на камион и, пре него што смо се снашли, шчепао је нагог дечака, мачјим скоком винуо се с камиона и нестао у жбуњу. Несрећни малишан је сигурно био приметио лава како јури за камионом и хтео је да да знак возачу да убрза.

С горчином и тугом у срцу проклињали смо своју непажњу и спорост. Док се вече спуштало, размишљали смо о суровости џунгле. Тада је Малисар тихим гласом почео да нам прича свој најтужнији доживљај у Африци. Хтео је да нам покаже да и код звери постоје извесна осећања, да и оне тугују, пате, умиру од бола. Било је то прошле године. Пратио је недељама један заљубљени пар горила. Као да двоје младих нису знали за остали свет. Изгледало је да су заборавили да лове и убијају. Једног јутра, кад је женка пошла на извор, наишла је на огромног питона. Млада и неискусна, упустила се у неравну борбу с њим и убрзо је подлегла. Мужјак је прво био разјарен и неописиво љут. Ломио је гране, чупао жбуње из корена, скакао, падао, дизао се. Затим је почео да тугује. Био је неутешан у својој усамљености. Неколико других горила покушавало је узалуд да га утеши. Доносили су му свакодневно храну, али се он није обазирао на њу. Око њега се гомилало дивно воће, младе бамбусове стабљике, брашњаво корење, па чак и плодови украдени с плантаже. Горила је непомично ћутао десетак дана, а затим је пресвиснуо од бола.

1.800 слова у секунду

Неће проћи много времена и садашње машине за писање припадаће прошлости. Оне ће добити своје место у музејима, у којима ће се публика чудити њиховој спорости и несавршености.

Тако су пред новинарима недавно изјавили амерички инжењери који припремају најбржу аутоматску машину за писање, праву атомску писаћу машину.

Данашње аутоматске машине већ пишу 15 редова од по 40 слова у секунду, али и њих сматрају сувише спорим. Та нова машина за писање, чији су пројекти већ завршени, исписиваће 1.800 слова у секунду.

Аутоматска писаћа машина нема клавијатуру с тастерима, већ функционише помоћу перфориране или магнетичне траке. Недавно је завршена једна таква машина, која се од свих других разликује по томе што истовремено може да пише два текста: један на лицу, а други на наличју исте стране.

Амерички конструктори изјављују да ће ускоро радиоапарати величине ручног сата претстављати уобичајену појаву. Данас се већ праве мајушни транзистори који потпуно замењује радио-лампе. Више стотина оваквих транзистора може да се смести у једну нормалну радио-лампу.

ШТА ЈЕ СТРУК И КАКВИХ СТРУКОВА ИМА?

Струк је рибарски алат који се састоји од дугачког ужета на коме висе често поређане удице. То уже са удицама опружи се по дну реке. Морунски струк има коване удице без мамца, које су велике око 20 см. Оне су положене на местима где пролази крупна риба, која се за удицу ухвати репом или трбухом. Пампурски струк има удице велике око пет сантиметара. Оне су без мамца и често су поређане. Свака је везана за пампур, који не да да удица падне на дно. Рибарски струк има удице с мамцем (глисте, ровци, ваљке и друго). Он се лети положи по дну у бистрој води, кад риба силази у дубину да тражи храну. Мали струк има до сто удица, а велики 500 до 600.

Идем поново у шталу...

Прича се да је персиски владар Фет Али-шах, који је владао почетком деветнаестог века, био врло образован човек. Добро је познавао персиску књижевност, па је и сам покушавао да пише песме. Једнога дана он одлучи да скупи у збирку сва своја песничка дела. То је потајно радио и кад је једног дана збирка била готова он је поносно даде да је прегледа његов дворски песник, који се звао Мелико ел Шар, што значи: краљ свих песника. Шах му рече: „Чуј, Мелико ел Шаре, ево мојих песама, за које сматрам да нису тако рђаве. Прочитај их код своје куће и прстом ми покажи сва она места за која ти мислиш да би их требало поправити. Тешко теби ако ми иједну реч пророслвиш којом би покудио моје песме! Познато ти је да шах шахова не сме чути никакву замерку својим пословима."

Песник је мирно саслушао шаха, па отишао својој кући. У двор се вратио после неколико дана.

— Но, јеси ли нашао много рђавих места? — повиче Фет Али-шах.

Уместо одговора, песник положи књигу на ћилим, па прстом показа на целу књигу. Шах је добро разумео шта то значи и пун гнева узвикну: „Шта, место да читаш моје песме ти се још усуђујеш да ми се ругаш. Хеј, слуге, ухватите га и водите у коњске ахаре (штале)!"

Заповест је одмах извршена. Свашта би се догодило смелом и поштеном критичару да се многи из двора нису заузели за ту „звезду персиске поезије", како су називали Мелика ел Шара.

— Испунићу вам жељу, — рече шах кад се мало смирио — али нека он дође преда ме и нека ми озбиљно и поштено каже своје мишљење.

Песник дође и на исти начин изрази своје мишљење, па је поново морао да иде у шталу, с том разликом што се сад ниједан дворанин није усуђивао да проговори за њега неку добру реч разјареном шаху. Прошло је доста времена док шах није решио да и по трећи пут позове песника преда се, јер је мислио да је он имао доста времена да његове песме помније прочита, па ће дати друго и боље мишљење о њима.

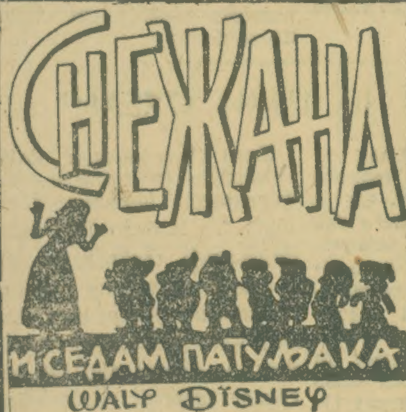
Искрени и смели песник дође, стави збирку шахових песама пред његове ноге, затим се дубоко поклони и ћутећи хтеде да се удаљи.

— Стој! Куда ћеш? — узвикну шах.

— Идем натраг у шталу, — одговори мирно песник.

Шах се и нехотице насмеја, па отпусти песника да иде својој кући, а скупљене песме Фет Али-шаха чекају у техеранском краљевском архиву да се штампају и пусте у широки свет.

Ову анегдоту објавио је у прошлом веку руски дописник из Техерана у новинама „Московске вједомости".

Дон Кихот и његов отац

Давница Манче, која се налази у срцу Шпаније, личи на одвијену повељу. На први поглед рекло би се да на њој ничег нема, изузев нешто разбацаних села и пастира који чувају своја стада. Међутим, пред очима оног који је читао најчувенији од свих романа на свету искрсава неколико стотина личности којима је удахнуо живот писац првог ремек-дела романтичарске литературе, Мигуел Сервантес, у своме „Дон Кихоту од Манче“.

На тој равници још и данас стоје старе ветрењаче за које је Дон Кихот мислио да су џинови. На њој је храбри витез, жељан славе, мамузао своју рагу да пође против „џинова“, да би се, неочекивано, нашао у шибљаку са све четири увис.

Док је писао свој славни роман, Сервантес је једном приликом нацртао свој лик и о себи написао следеће редове:

„Орловских црта, косе кестењасте, глатка и ведра чела, отвореног погледа, повијеног али складног носа, с брадом коју су двадесет последњих година од злата претварале у сребро, малих усана, са свега шест лоше очуваних и још горе усађених зуба, коже светле, незграпног тела и лаганог хода“.

Мигуел Сервантес је дошао на свет 1547 године, у Алкала де Хенаресу, недалеко од Мадрида. Изузев свог племићког грба и своје докторско-апотекарске торбице, Сервантес-отац није имао другог богатства, јер пацијенти оног времена готово никад нису плаћали за визиту. Једна од првих слика коју је мали Мигуел упамтио била је она кад је отац сакупљао по кући хаљине и посуђе да би их заложио. Па ипак, био је због дугова осуђен на затвор, оставивши на улици две кћери и два сина.

Претпоставља се да је Мигуел похађао универзитет у Саламанки, док је, истовремено, био слуга богатим студентима. Међутим, чим би му се затекао који грош у џепу, он је одлазио у позориште, јер је видео да, иако то није стваран живот, згуснута истина на позоришним даскама вреди више од живота.

Вечито гладан, он у својој 22 години ступа у војску и одлази у Италију, у којој је Шпанија држала јаке гарнизоне. Тако је најзад и он обукао ново одело и сваког дана је могао да једе док се не засити.

Године 1571 Турци су послали снажну флоту да би заузели источно Средоземље, јер је Селим II желео да се докопа Рима. Под командом Дон Хуана Аустриског, Филип II је послао против Турака снажну флоту, у којој се налазио и Сервантес. Папина, венецијанска и шпанска флота судариле су се с непријатељем код Лепанта, недалеко од грчке границе. У тој најстрашнијој поморској бици у историји изгубило је животе преко 30.000 људи. Лађе су тонуле једна за другом, односећи у морску дубину ратнике, док су се на палубама тукли сатарама.

Кад је борба почела, Сервантес је почивао на доњем спрату брода, мучен нападима маларије. На звуке окршаја полетео је на палубу, али неколико тренутака касније два хица из аркебузе пробила су му груди, а трећи му је преломио лакатну кост. Па ипак је био међу првима који су се искрцали да наставе битку. Тога вечера полумесец је утонуо у море измешано с крвљу.

Пун најлепших нада, Сервантес је 1575 пошао из Италије у Шпанију, носећи препоруку Дон Хуана шпанском краљу Филипу II. Међутим, на путу га заробе гусари

разбојника Дали Мамија и, видевши да носи Хуаново писмо, помисле да Сервантес мора бити нека веома значајна личност, па затраже за њега огроман откуп.

Месеци су пролазили, а Мигуел је посматрао како му умиру другови у кулама алжирске тврђаве. Све жене с његовог брода биле су продате као робље, а затвореници су шибани или им је, живима, гуљена кожа. Данима су се клатила на вешалима тела недужних људи. Не губећи никада наду, Сервантес је био тешитељ ојађених и организатор многих неуспелих бекстава, због којих је, заједно с неколико другова, осуђен на смрт. Сервантес је тада изишао пред гусарског поглавицу и гордо преузео на себе искључиву одговорност за неуспелу заверу. Задивљен његовом храброшћу, Дели Мами му опрости живот и подари слободу. Тако се догодило да је Сервантес напустио Алжир с документом у коме је стајало да још никад ниједан заробљеник није показао тако светао карактер као он.

После петогодишњег сужањства, Сервантес је ступио на родно тле 1580 године. Но, убрзо се уверио да људи лако заборављају туђе заслуге. Док је годинама узалуд чекао да га збрину, покушао је да пише, али је његово прво књижевно дело, иако лепог стила, било далеко од живота. Та стихована пасторала „Галатеа“ донела му је толико новца да је могао да купи свадбено одело и да поклони својој много млађој вереници суму од сто дуката.

Млада Каталина де Салазар и Возмедиано Паласиос донела је мужу као мираз неколико јутара маслињака и винограда, неколико кошница и свој део алата са очева имања. Уместо да обрађује земљу, Сервантес је одвео своју жену у Мадрид, у коме се осећала јако несрећна. Далеко од своје вољене земље, она је запала у друштво песника, глумаца и боема, које јој се није допадало. Док се њихов брак постепено претварао у пакао, Сервантес је покушавао да продре на „даске“, са којих су његови позоришни комади доносили сувише мало новца за живот. Он, и поред свег труда, никако није имао успеха, док је, например, млади талентовани драматичар Лопе де Вега за цигло 24 сата писао комаде чије је извођење публика бурно поздрављала.

Сервантес је најзад био принуђен да остави перо и да се прими службе убирача пореза. Једна од његових дужности била је и прикупљање животних намирница за Велику армаду коју је Филип II спремао против Енглеске.

Сагоревајући на пламену свог патриотизма, Сервантес је прокрстарио уздуж и попреко провинцију Севиљу, пленећи по селима и градовима све залихе жита, уља, вина и свињског меса. Али, упркос својој честитости, пошто се слабо разумевао у рачуне, Мигуел је убрзо допао апса. Таман су га њега ослободили, осуђујући га да плати само 6000 реала, а за њим се поново окренуо апсенички кључ, јер је поверио део прикупљеног пореза једном севиљском банкару, који је с тим новцем одмах побегао.

У затвору је Сервантес научио језик џепароша и постао је исповедник убица. Иза затворских решетака, он је упознао музиканте-луталице, маварске избеглице, бедне мазгаре, сељаке и бескућнике сваке врсте. Ту, у затвору, сазрела је мисао и за његово животно дело, као што је и сама Шпанија за то време дозрела да једно такво дело прими и разуме, јер је добила страшну лекцију у поразу своје „непобедиве армаде“. После катастрофе, требало је одвратити пажњу с те ране националног поноса и зато је Сервантесова књига, пуна ведрог смеха, оберучке прихваћена.

Кад је почео да пише свог „Дон Кихота“, Сервантес је желео да исмеје витешке романе који су у оно време у Шпанији имали великог успеха. Али, људске настраности су толико погодне за изазивање смеха код читалаца да је Сервантес одмах одлучио да његови јунаци насрћу на нову врсту утврђења — ветрењаче. Дон Кихот и Санчо Панса, два човека од којих је први вечито с главом у облацима, а други с ногама на земљи, уствари су само један човек с различитим особинама, као што је то сваки од нас, сваки читалац ове књиге у којој налазимо себе.

„Дон Кихот“ се појавио 1605 године и у целој Шпанији доживео огроман успех. Читаоци су захтевали да се књига настави и Сервантес се бацио на рад. Но, мало времена за тим он је видео да је други део „Дон Кихота“ већ пуштен у продају! Написао га је неки Авеланеда, чије перо је унаказило двојицу популарних јунака. Разбеснели Сервантес наставио је писање, завршио други део свог романа — који се свугде заједно штампају — и постигао њиме готово већи успех него првим делом. „Дон Кихот“ је по више пута преведен на све језике света, а велики уметници као Гоја, Хогарт, Гистав Доре и други сматрали су као нарочиту част што им је поверено илустровање његових страница.

Међутим, сам Сервантес није доживео ни славу ни богатство. Кад су се француски дипломати интересовали за њега, у Мадриду им је одговорено да је то један сиромашан војник за кога готово нико не зна. Пронашли су га у једном кућерку. Помало одузет услед капље, он је дошао до прага, да би по старом кастиљанском обичају поздравио госте.

Двадесет трећег априла 1616 године смрт је закуцала на врата великог Сервантеса. Његов гроб је убрзо заборављен, али његов дух вековима богати генерације свих народа.

ЗАБАВНИК — наших дедова —

САМОЋА

Самоћа помаже нашем духу и уму да се простире у дубину и темељ; друштво и јаван живот развлачи их у ширину, по

површности. Из усамљености, из мирноће кућевнога живота излазили су духови који задобише бесмртност. Аристотел није писао своја узорна дела у бурноме двору Филиповом ни Платон није писао своја дела у жагору и вреви двора Дионисија Млађег сиракуског. Лутер је преводио Свето Писмо посве усамљен у Ватбургу, Милтон и Лок нису ишли у друштва. Бајрон је грмео и севао у самоћи. Волтер је говорио да живот може подносити само у самотном миру свог сеоцета Фернеа. И Русо је бегао у осаму да се уклони од људи. Лајбниц је живео у неком тихотном врту код Хановера. Вебер је стварао најлепше мелодије у једном селу код Дражђана, близу Кернерова винограда, у коме је довршио и свога Дон Карлоса. Сима Сарајлија осудио је сам себе на кућевни затвор и ни с ким се није састајао, док није довршио повеће дело своје — трагедију Милоша Обилића.

НЕОБИЧНИ УЗРОЦИ СМРТИ

Неке старе новине из прошлог столећа (осамнаестог) доносе ове статистичке податке: прошле године (1767) умрло је у нашој вароши од доктора и рецепата 196 људи и 255 жена; због тога што не постадоше племићи умрло је 798 људи; из зависти умрла су 43 човека и 701 жена; полудели што су рђаво руковали новцем 38 људи и 1 жена; од ћудљивости умрла три мушка и 178 женских; од списатељства 13 људи и 46 жена; супруга што су једно другом живот јели: умрло 94 мушких и 7 женских; од једа због рђавих слушкиња 600 жена, а од јаког стезања 750 жена.

ТЕЖАК УСЛОВ

У Ротердаму стоји врло рђаво са немачком опером. А како далеко иду трговци са својим рекламама може се видети и из овога примера. Господин Хунт, фабрикант чоколаде, понудио је да ће пуне три године намиривати мањак опере, ако се на завесама у том позоришту испишу следеће речи: „Чоколада Хутнова најбоља је и највише се употребљава по кућама“. Иако је опера у великој нужди, ипак управа не може да пристане на горњи услов, јер иако би тиме опера била избављена, али се тај начин не слаже са уметношћу. (Напис од пре осамесет година).

КРОМПИР ЗАГЛУПЉУЈЕ

Више пута тврдило се да кромпир (кртола) заглупљује, а особито да чини човека заборавним. Хески песник Хенрик Вилдунген је при једној вечери непрестано доказивао да је то цела истина, па је напослетку то и доказао. Међу осталим јелима изнесе се и неки врло добар колач од кромпира, који се песнику веома допадао и он је држао да је то нека врста врло доброг двопека. Домаћица га обавести какво је то јело и цело друштво прсне у смех, јер је Вилдунген малочас говорио да он кромпир осети у сваком јелу и не једе га. Али, песник се брзо досети, те рече: „Но, господо моја, па ето вам доказа о мојој тврдњи да кромпир шкоди разуму. Тек што сам окусио то јело са кромпиром, већ сам заборавио шта сам јео“.

КАКО СЕ ЉУДИ СМЕЈУ

Адерисијус вели о смејању ово: ко се смеје отворено и слободно, смеје се у **а**, флегматичар се смеје у **е и и**, ко спаја **а** и **о** безобразан је, обестан; ко се смеје у **у**, то је тврдица и лицемер. Међу особама, од којих се једна смеје у **а и о**, а друга у **а и и**, постоји симпатија. Ако су различног рода па се узму, биће срећни у браку. Дебељко се увек гласније смеје него мршав човек. Опасан је ко се никад не смеје. Задржан смех, који некако не може да продре из унутрашњости, него онде тиња као подземна ватра, показује злобу и завист.

ЗАБАВНИК — наших дедова —

НАЈБРЖЕ ПУТОВАЊЕ ОКО СВЕТА

У једној индиској басни прича се како је неки силни владалац скупио своје дворске

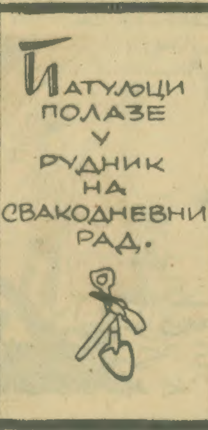

људе и обећао да ће дати два велика драга камена ономе ко најбрже обиђе око света. Сваки дворанин се понудио да покуша срећу и морем и сухим — само је један погнуо главу и ћутао. Он се звао Кохино. „Но, Кохино, запита владалац, шта си ти наумио да чиниш?“ Кохино устане, те у кругу обиђе око владаоца, па онда падне пред његове ноге с речима: „Највећи од свију владалаца! Ти си за мене цео свет, ја сам дакле обишао око тебе!“ Кохино је добио драго камење.

НЕКАД ОТРОВИ — данас лекови

Данас, у доба „чаробних лекова“ — како многи називају антибиотике и сулфа-дроге — о „старим“ лековима се ретко или готово никако не говори. А ти стари лекови, од којих су многи своју каријеру почели као отрови, и сада спадају међу најефикаснија средства медицине.

Злонамерна тровања данас су веома ретка. Међутим, у Средњем веку, нарочито у доба Ренесансе, тровање је било нека врста заната, додуше тајног, и вешти професионални тровачи били су добро плаћени. Године 1679, случајеви тровања у Француској толико су учестали да је морала бити одређена нарочита судска комисија, такозвана „шамбр ардант“, која се искључиво бавила испитивањем „изненадних смрти“. Комисија је радила три године и за то кратко време испитала је 442 случаја. Међутим, како су у њих биле умешане многе особе са двора, судски поступак се није могао, тачније речено није се смео, повести.

Уствари, у оно време се смрт од отрова сматрала готово нормалном појавом и од ње нико није могао бити сигуран, као што није био сигуран да, например, неће оболети од великих богиња. Једна од највештијих тровачица тога времена, нека Ла Воазин, бавила се тим занатом годинама и стекла је на томе огромно богатство. По њеном признању, она је на тај начин, а уз добре награде, уклонила са света преко две и по хиљаде особа.

За отровне траве и напитке који се од њих могу справити знало се још у Старом веку, о чему има довољно података у списима старих Египћана, Индуса, Хебрејаца и Грка. Узмимо, например, биљку колхикум или ливадски шафран, која расте у умереном појасу Европе и Северне Африке. Још стари грчки лекари знали су за колхикум, а арабљански врачи из 16 века давали су га болесницима оболелим од реуматизма. Лекари су касније престали да употребљавају колхикум као лек, јер се често догађало да се болесник од њега отрује. Неколико капи колхикума претварају чашу вина у смртоносан напитак. Професионални тровачи употребљавали су га чешће од осталих отрова, јер су симптоми тровања њиме слични симптомима разних цревних обољења, каквих је у Средњем веку било много. Лекари 18 века поново се враћају колхикуму као средству за ублажавање болова код костобоље. Од пре сто година од ливадског шафрана справља се колхицин, чист алкалоид, који се и данас сматра за најбоље умирујуће средство код јаких напада костобоље. Са овим „старим“ леком не могу се у таквим случајевима мерити ни „модерни“ лекови кортизон и метикорен.

Други драгоцени лек, некад такође употребљаван као отров, јесте беладона, која се добија из биљке познате код старих народа под именом „смртоносна ноћна сенка“. Реч беладона дошла је из италијанског језика и значи „лепа жена“, јер су сок ове биљке жене употребљавале да би повећале своје зенице и очима дале сјај. Атропин, најактивнији састојак беладоне, добио је пак своје име по Атропоси, најстаријој од три парке, оној која по грчкој митологији сече конац живота.

Беладона се први пут помиње 1504 године, кад су је почели употребљавати и за улепшавање и као средство којим се сваки непријатељ лако могао уклонити са света. Међутим, често се догађало да се у косметичка средства стављало више беладоне но што је било дозвољено, тако да су жене, уместо да изгледају лепше, умирале. Насупрот шафрану, који делује брзо, беладона трује полако. Средњовековни тровачи давали су је својим жртвама у малим количинама, тако да су они боловали дуго и умирали, не помињајући да их неко данима и месецима трује. Више од два века људи су знали за беладону, а нису ни слутили да ће она једног дана постати драгоцен лек. Поред тога што служи као помоћно средство при прегледу очију, беладона се употребљава за ублажавање болова код чира у стомаку и већина открића о физиологији желуца, до којих су научници дошли за последњих двадесет година, засноване су баш на познавању њеног дејства на овај орган.

И опијум, о чијој улози у медицини не треба ни говорити, почео је свој „живот“ као један од најстрашнијих отрова. Кад су људи сазнали за опијум не може се утврдити, али се зна да је још у другом веку Диоскридес дао тачна упутства како се овај отров добија из мака. Његов метод се, готово непромењен, употребљава чак и данас.

Кроз читав Средњи век опијум је био најподмуклије оружје у рукама професионалних тровача и свих оних који су желели да уклоне своје личне, политичке или династичке противнике. Они су најрадије прибегавали баш њему, јер се готово није могло утврдити од чега је жртва умрла. Данас, међутим, кад би лекаре поставили пред избор да између свих лекова одреде онај који је ублажио и који ће ублажити највише болова, нема сумње да би већина гласала за морфијум, алкалоид који се добија из опијума.

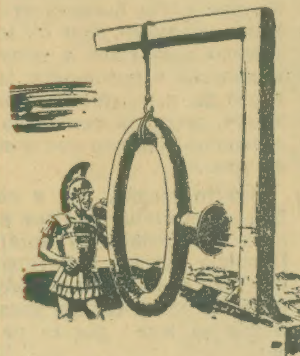
На свом путовању уз реку Ориноко, године 1595, упознао је Валтер Рели дејство отрова кураре, у који су домороци Јужне Америке замакали врхове својих стрела. Рели је донео кураре у Европу, и то као једну од многобројних занимљивости које је прикупио на своме путу. Још читавих 250 година после тога кураре је претстављао само хемиски куриозитет, познат по томе што у мањим количинама изазива парализу мишића, а у већим чак и смрт. Тек 1860 године француски физиолог Клод Бернар открио је да се дејство овог отрова уствари састоји у томе што спречава преношење импулса од нерава до мишића. Међутим, у клиничку употребу кураре је ушао тек после 1938 године. Данас, поред тога што се употребљава у болницама за душевне болести, кураре је незаменљив приликом операција код којих болесник треба да буде што је могућно више миран, а не сме да буде потпуно анестезиран.

За пикротоксин, најјаче противсредство код тровања фенобарбиталима, рибари Источне Индије знају још од давнина. Они га справљају од неких бобица, које најпре изгњече, а затим баце у воду. Наиме, кад се наједу ових бобица, рибе потпуно изгубе способност да се крећу и, као да су мртве, испливају на површину. Рибари их тада једноставно скупљају вилама. У већим дозама сок ових бобица може да изазове смрт. Али, у рукама лекара, и овај отров, као и толики други, претвара се у спасоносан лек.

ВЕРОВАЛИ или не...

ПРВИ ЗВУЧНИК

Александар Велики (356—323) употребио је први звучник на свету. Он је и-

мао један рог, такозвани „Александров рог“, који је толико појачавао звук да се могао чути на даљину од 12,5 миља. Рог је употребљаван да би се позвали изгубљени и залутали војници, нарочито после каквог већег окршаја.

ЗБОГ ДУГАЧКИХ ПАНТАЛОНА

Војводу од Велингтона, познатог енглеског војсковођу из доба Наполеонових ратова, искључили су 1825 године из клуба коме је припадао зато што је носио дугачке панталоне.

С ПОЧЕТКА И С КРАЈА

Елиза Едвардс из Лионса, у Америци, има шест синова и пет кћери. Својим синовима дала је имена која почињу првим словима, док је кћери назвала именима која почињу последњим словима латинске азбуке. Њени синови зову се: Алфа, Берт, Клајд, (Clyde), Долт, Емери и Фармен, а кћери: Зора (пише се са Цет), Јула (са ипсилон), Ксада (са икс), Вилда (са дубл-ве) и Верна.

ЦЕЛОГ ЖИВОТА КАО НА ИЗЛЕТУ

Џозеф Бофингтон, федерални судија из Филаделфије, у Америци, годинама је спавао, и лети и зими, у шатору који је поставио на равном крову своје куће.

ШЕШИР-СВЕЋЊАК

Ан-Луј Жиродет (1767—1824), познати француски уметник, сликао је само ноћу, радећи при светлости свећа које би залепио по

ободу свог шешира. Од броја свећа, којих је највише било четрдесет, често је зависила цена слике.

Пустоловине малога Џонија и Кинеза Шанг-Лина

НЕ УЗБУЂУЈМО СЕ! ЛЕПО ЈЕ РЕЧЕНО: „ПАС ЛАЈЕ НА МЕСЕЦ, АЛИ МЕСЕЦ И ДАЉЕ МИРНО ПУТУЈЕ СВОЈИМ ПУТЕМ.“ ПУСТИМО ПОГЛАВИЦУ ДА СЕ ИЗВИЧЕ.

ОН ИМ НАРЕЂУЈЕ ДА ЈАВЕ ОСТАЛИМ РАТНИЦИМА ДА ВАС ПОБИЈУ.

ГОРО, РЕЦИ ОВИМ МАЛИМ БУДАЛАМА ДА ГА НЕ СЛУШАЈУ... УОСТАЛОМ, И ОН ЋЕ УСКОРО ПРОМЕНИТИ МИШЉЕЊЕ.

СТОЈТЕ! СТОЈТЕ! ПОГЛАВИЦА СЕ ИЗЈАСНИО ЗА СКЛАПАЊЕ МИРА.

ЗАДРЖАВАЈУЋИ ПОГЛАВИЦУ КЕПЕЦА КАО ТАОЦА, ТРИ БРОДОЛОМНИКА НАГНАЛИ СУ ПАТУЉКЕ ДА САГРАДЕ ВЕЛИКИ ЧАМАЦ, КОЈИ ЋЕ ИМ ПОСЛУЖИТИ ДА ПОБЕГНУ СА ОВОГ ОСТРВА.

ЈОШ НЕКОЛИКО МОЈИХ САПЛЕМЕНИКА НАЛАЗИ СЕ У РОПСТВУ ОВИХ ДИВЉАКА... ОСЛОБОДИТЕ ИХ, ВЕЛИКИ РАТНИЦИ, И ОНИ ЋЕ ВАМ БИТИ ВЕЧИТО ЗАХВАЛНИ.

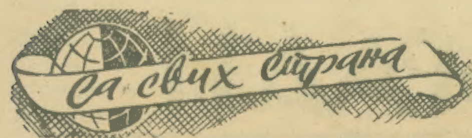
НАГНАЋЕМО ПОГЛАВИЦУ ДА НАРЕДИ СВОЈИМ ПОДАНИЦИМА ДА И ЊИХ ПУСТЕ НА СЛОБОДУ... ОНИ ЋЕ ПОЋИ С НАМА.

ГДЕ ЈЕ ПОГЛАВИЦА?

АКО ЈЕ ПОБЕГАО, ОНДА СМО ПРОПАЛИ.

ДА... ОН ЈЕ СВИРЕП И НЕУМОЉИВ!

НАСТАВИЋЕ СЕ

ШЕЋЕР ИЗ ЈАВОРА

У сеоским кухињама Канаде, у другој половини марта готово на свим шпоретима налази се велики котао пун тамножутог сирупа од канадског јавора (acer saccharinum), који расте само у северном делу Сједињених Америчких Држава и у канадској провинцији Квибек. Године 1951, у провинцији Квибек произведено је око осам милиона литара овог сирупа, а производња стално расте. Поред Квибека, сируп се прави и у неким другим пределима Канаде, али у мањим количинама, јер јавора нема толико. Раније се сок из јавора добијао на тај начин што би се кора дрвета засекла секиром, чиме се дрво уништавало. Сада се то чини друкчије: у стабло се закуцају мали ексери и чим почне да цури слатки сок људи га хватају у посуде, а затим сипају у велике котлове, који се метну на јаку ватру да би се сок претворио у сируп или пре-

шао у чврсто стање, већ како ко жели. За време тог процеса добијају се и споредни производи, а најпознатији су бонбоне. Оне се праве на тај начин што се тепсија напуни снегом, па се у њу сипа кључали сок, који се згушњава у фине бонбоне. Пре но што се бонбоне потпуно стврдну, људи забадају штапиће у густу масу, па их окрећу, те се на штапићима нахвата гомилица лепљиве полутврде масе дивног укуса. Други споредан производ је укусан врућ сок, који се пије с водом. Док се шећерни сок кува, цела околина засићена је пријатним мирисом, а слатка је и пара која се диже из котлова. Сезона цеђења шећерног сока обично почиње средином марта, кад дани почињу да бивају топлији, а ноћи су још хладне.

* * *

„ПОШТАРИ" БУДУЋНОСТИ

Американац Џон Ридинг сматра да ће ускоро настати време кад ће поштари писма за иностранство имати само да стрпају у дириговани пројектил, који ће „за један тренут" прелетети океан. Он сматра да је и сад могућно лакшу по-

шту под контролом радија пренети до неког удаљеног места, али би трошкови били тако велики да се то не би исплатило. Пробе са оваквим одашиљањем поште врше се не само у Америци, него и у другим земљама.

* * *

НЕОБИЧНА ЦРЕВА ЗА КОБАСИЦЕ

У Америци се праве кобасице чије месо није пуњено у природна, него у вештачка црева, која су направљена од — струготине дрвета. Оваква црева већ се од раније праве у Енглеској и у неким другим европским земљама. Ова вештачка

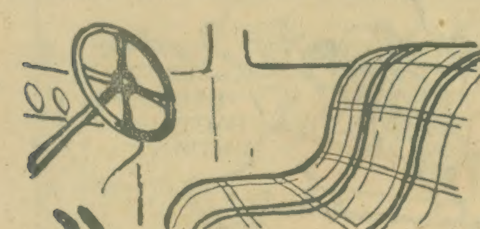

црева могу се јести. Једно америчко предузеће прави их од желатинске масе зване „алгинет", која није ништа друго него пречишћени састојак струготине. Иначе, деривати од струготине одавно се употребљавају као саставни део неких пудинга, сладоледа, пића од млечне чоколаде и разних зачина за салате.

* * *

ДА НАДЖИВИ И АУТОМОБИЛ...

У низ нових проналазака спада и тканина за пресвлачење аутомобилских седишта. Ту тканину проналазачи су прозвали рецентексом. Она се израђује у разним бојама и шарама, а тако

је јака да може „надживети" и сам аутомобил. Мољци не могу да оштете ову тканину. Она је и несагорива. Ако на седиште падне цигарета, онда место где је она пала само потамни, али не може да прогори. Осим тога, тканина не упија ни воду ни прашину, а ако се испрља, може лако да се очисти обичном течношћу за чишћење.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЧУДНО ЗАНИМАЊЕ

Лондонска управа водовода, поред других намештеника, има и једнога чија је једина дужност — да пије воду. То је Стенли Баруик, званични густатор воде. Једном приликом он је казао: „Већина људи мисли да је вода без укуса, али то није тачно". Лондонска управа водовода добија две трећине воде из Темзе, а Темза прикупља воду из великог дела јужне Енглеске. Како у реци живе биљке и рибе, онда би заиста било чудно кад вода не би имала никаквог укуса. Тако Темзина вода има некад укус рибе, некад траве, а некад укус плесни. Сви се ови укуси отклањају помоћу филтрирања. Бактериолози, хемичари и биолози сваког дана испитују воду, а задатак густатора састоји се у томе да утврди да ли вода и после пречишћавања има неки укус. Он прича да сасвим једноставно врши свој посао: узме гутљај воде у уста и задржи га неколико тренутака, да би му вода овлажила са свих страна језик. „Да би ми чуло укуса било што осетљивије, вели Баруик, ја не пушим и не пијем. Избегавам јела с јаким зачинима, а уз јело пијем само воду".

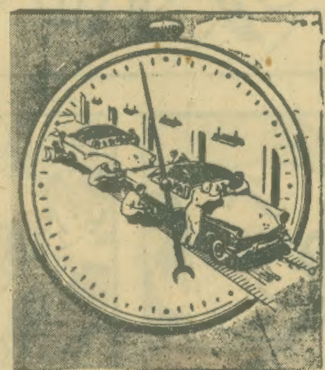
ЗА ЛЕПШИ ИЗГЛЕД КУЋА

Сви знамо да се куће боје разним бојама. То чине и у Америци, али на други начин. Већа предузећа, ваљда да би привукла пажњу својим изгледом, облажу своје облакодере плочама алуминијума које су премазане плавом или којом другом бојом. Неки сматрају да су алуминијумске плоче обојене дугиним бојама веома погодне за облагање станова, школа и разних установа.

ГУМЕНИ СПЛАВОВИ ЗА СПАСАВАЊЕ РИБАРА

Они који су били на мору често су видели рибаре како одлазе далеко на пучину, па понекад ишчезну у измаглици, где их и бура затиче. Истина, они искуснији обично се спасавају, али има случајева да неки настрадају. У Енглеској су израђени нарочити сплавови који треба да служе за спасавање рибара. Ти сплавови се надувају и баце у воду, па се за њих рибари дохвате и на тај начин се спасу. Пробе су вршене у заливу Мербемб Деј, по слабом ветру. Бачено је десет сплавова, у које је могло да стане по шест лица. Морнари су поскакали с брода и брзо се хватали за сплавове. Спасли су се и они који су се дохватили једног напола надуваног сплава. Два сплава су намерно изврнута и један човек их је без ичије помоћи лако окренуо.

БРЗА БРЗИНА

Техника је данас толико напредовала, а људи се тако извежбали у раду, да се у неким фабрикама један аутомобил склопи просечно за 90 секунди. Међутим, у једној америчкој фабрици аутомобила радници су успели да потпуно склопе један аутомобил за 58 секунди.

ЛЕГУРЕ ЗА ИЗГРАДЊУ БРЖИХ АВИОНА

Захваљујући једној новој легури челика пронађеној у САД, моћи ће да се граде авиони који ће бити у стању да лете брзином од 11.200 километара на сат. Садашњи авиони од алуминијума распали би се од претераног загревања кад би летели том брзином. Крила авиона који ће летети брзином од 11.200 километара на сат и на висини од 64 километра загрејаће се до 760 степени Целзијусових. Међутим, авиони направљени од алуминијума не могу да издрже веће загревање од 93 степена.

НОВА МАШИНА ЗА СОРТИРАЊЕ И МЕРЕЊЕ КОВАНОГ НОВЦА

Једна нова машина усавршена је у Америци. Она је у стању да сортира и измери тежину 18.000 комада кованог новца за свега један сат, то јест 300 комада у минуту.

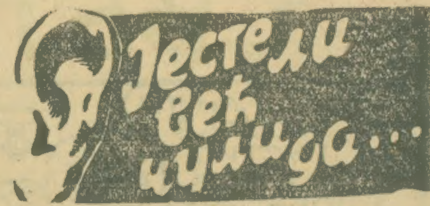
Главни део машине је направа која за један минут начини 300 обртаја. Кад тежина неког комада кованог новца не одговара прописаној, онда ова направа вибрира, а осетљиви инструменти, мерећи јачину вибрација, бележе за колико је тај комад тежи или лакши него што треба. Пошто се заврши мерење сваког комада, машина их избацује у одређену преграду. Постоје три преграде: једна за ковани новац нормалне тежине, друга за лакши, а трећа за тежи.

СВАКИ ПО 130 ТОНА...

Широм свих мора и океана, поред путничких и теретних, плове и рибарски бродови. Један од њих је и енглески брод „Арктик Вориор", који је на мору провео 330 дана. Том приликом он је извршио 16 пловидби и свака је трајала просечно по 20 дана. Највише је провео у пределима Арктика, под веома тешким условима, јер је посада морала да ради на палуби, чистећи и спремајући рибу, на температури далеко испод нуле. У току једне године уловљено је 2.662 тоне рибе, што значи да је на сваког рибара са овог брода долазило просечно по 130 тона. Сва ова риба очишћена је и спремљена за тржиште искључиво руком.

БИВА

Бива је јапански музички инструмент са жицама; нека врста мандолине. Он има четири жице, које се трзају малим штапићем. Најстарији сачувани примерци овог инструмента потичу из осмог века.

... 250 година трајао је пожар у руднику угља у Светом Ингеборгу, у Сару. Пожар је захватио велики комплекс угља на дубини од 400 метара.

... многе реке у Немачкој и суседним германским земљама зову се А (пишу се обично са два аа). То долази отуда што на готском ахва, на шведском а, а на данском аа значи: вода, река.

... у јапанском граду Токушими налази се један споменик саграђен од комадића стена донесених из

готово свих земаља света. Због тога је и добио име „међународни споменик".

...реч парламент дошла је из старофранцуског језика и значи — разговор.

... „Дворана огледала" у Версају дуга је 73, а широка 10,4 метара. Она има с једне стране 17 огромних прозора који се огледају у 17 исто тако великих огледала.

... у покрајини Сундарбану, у Индији, мачке се не пла-

ше воде и веома радо пливају и роне, па чак и лове рибу.

... у 16 веку неки доктор Вирт из Хамбурга био је јавно спаљен на ломачи због тога што је, из научничке радозналости, преобучен као жена присуствовао доласку на свет једног детета.

... у Бразилији живи око 155 разних врста отровних змија.

... колибрија има око 600 врста. Понеки колибри готово потпуно личе на цвеће на које слећу, а има их и с блиставим шареним перјем, тако да потсећају на драго камење. Таквим колибрима дата су имена разног дра-

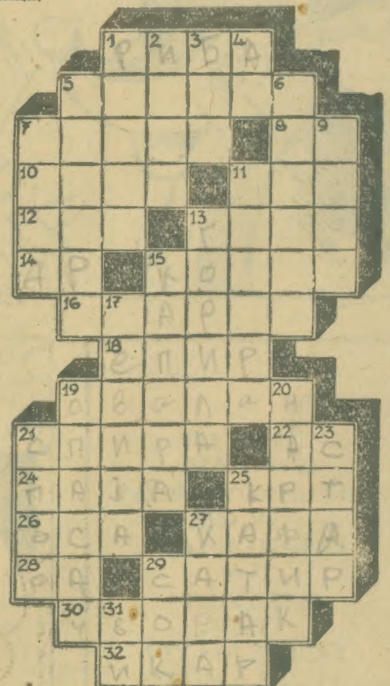

гог камења, као на пример „колибри-топаз".

Водоравно: 1) речна животиња; 5) инструментално дело; 7) било, пулс; 8) иницијали нашег савременог књижевника; 10) један минерал; 11) река у Шведској; 12) место у Француској; 13) предњи део врата; 14) мера за површину; 15) врста падања авиона; 16) висораван у Турској; 18) покрајина у Грчкој; 19) округласт; 21) личност из једног романа Стевана Сремца; 22) првак; 24) јунак Дизнијевих стрипова; 25) лако ломљив; 26) инсект; 27) један напитак; 28) бог сунца у египатској митологији; 29) шумско божанство код старих Грка; 30) птица певачица; 32) Дедалов син.

Усправно: 1) врста књижевног дела; 2) пркос; 3) лука на Јадранском Мору; 4) коњ; 5) пустиња у Африци; 6) руда; 7) град у Индији; 9) ограда; 11) стовариште за дрва; 13) врста великих мајмуна; 15) новац дат унапред као јемство; 17) сценско дело праћено музиком; 19) део војничке опреме; 20) град у Норвешкој; 21) несугласица; 23) филмска звезда; 25) акутно запаљење слузокоже; 27) кола за муницију; 28) биљна течност; 31) лична заменица.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Стон; 5) „Кармен"; 7) зима; 8) кер; 10) глоса; 12) ре; 13) сага; 15) РР; 17) торба; 19) Аон; 21) реал; 22) Ламанш; 24) база; 25) ата; 27) атоми; 29) АП; 30) Русо; 32) Об; 34) тимол; 36) кас; 38) депо; 39) Ладога; 41) Тара.

Усправно: 1) Самос; 2) трасат; 3) ом; 4) нек; 5) Кил; 6) Нер; 7) згура; 9) Ревал; 11) Агора; 14) арена; 16) ролат; 18) башта; 20) Назор; 23) мамут; 24) барок; 26) „Аполо"; 28) Исидор; 31) омега; 33) бал; 35) Опа; 37) сат; 40) да.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ОД ТАЧКЕ ДО ТАЧКЕ

ДАШТО МИ ТИ ДАШТО?

Од крупнога ситно прави,
Кад то ради и глув чуће.
Увек се у кујни бави,
Ал' се створи уврх куће
Т кад му се спреда стави.

(Аван)

*

Име врло кратко
Свакоме је слатко.

Дај му једно слово,
Виће име ново:

Звер снажна и љута,
Што пуже уз дрво
И најслађе гута
Оно име прво.

(Мед—меда)

Загонетне оцене

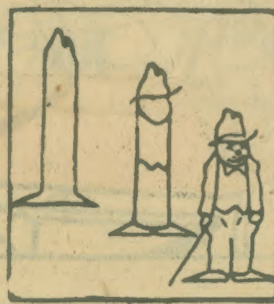
Стева је одличан ђак другог разреда гимназије. Он је у првом одељењу, док у другом одељењу истог разреда има другове: Воју, Перу, Симу, Ђоку и Јову, који нису одлични ђаци. Данас су баш имали да поправе слабе оцене из математике. Стева се бринуо да ли су добро прошли и кад је професор математике дошао у прво одељење он му је пришао и замолио га да му каже какве су оцене добили његови другови. Професор је овако одговорио:

— Воја је добио слабију оцену од Пере, Сима исту као Пера, Јова бољу од Пере, а Ђока слабију од Воје.

После краћег размишљања, Стева је тачно знао колико је ко добио.

Покушајте и ви да то погодите! Ако не знате, ми ћемо вам рећи. Јова је добио петицу, Пера и Сима четворку, Воја тројку, а Ђока двојку.

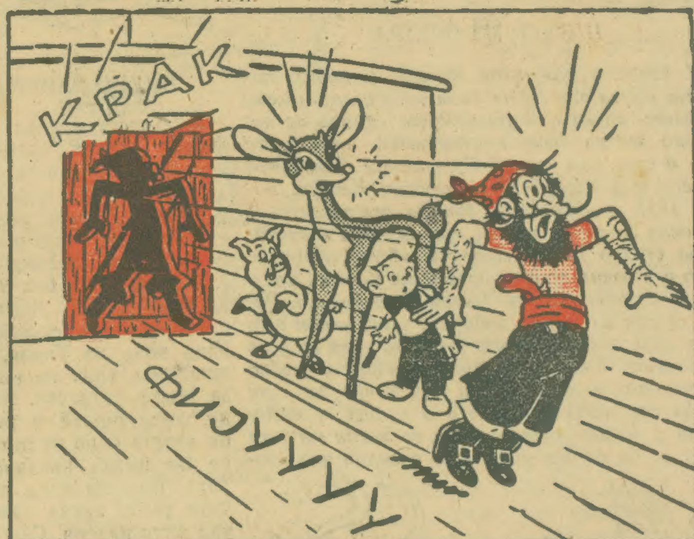
Како се од коца створи деда Јоца

СВЕТЛАН, БОБАН и ЦРНОБРАДИ

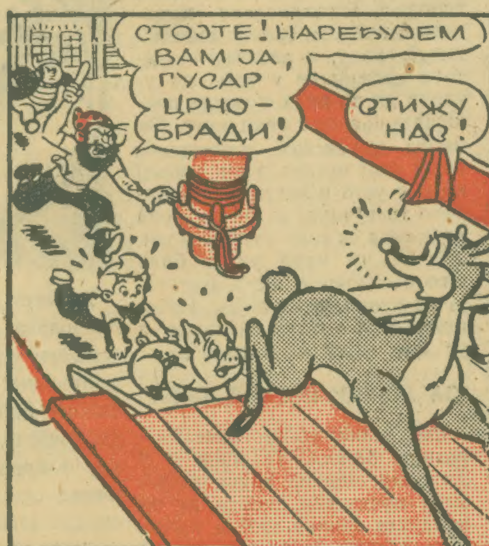

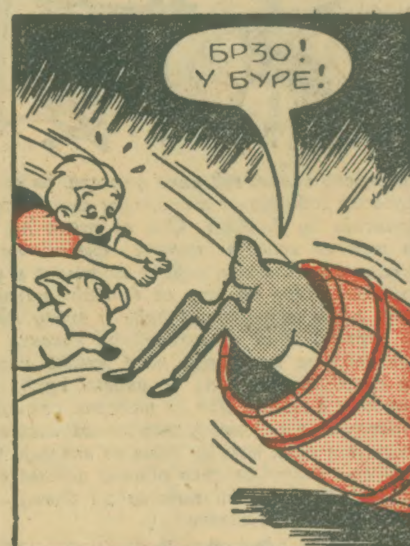

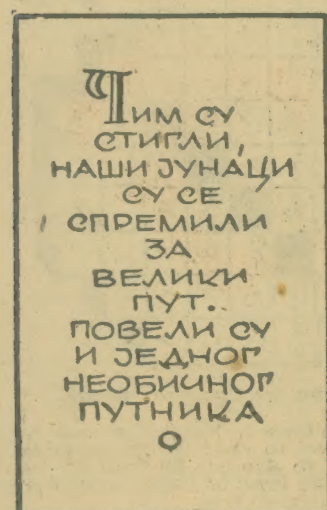

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124 — Претплата за нашу земљу: годишња 700, полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. Рукописи се не враћају